

ליל שבת קודש פרשת ואתחנן שבת נחמו ה'תשס"ד

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ס"א המדבר מאמונת חכמים, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על נקודה אחת שבתורה זו של רביז"ל), על ידי אמונת חכמים, יכולין להוציא משפטנו לאור, כי משפט הוא עמודא דאמצעיתא, היינו בחינת דרך הממוצע, שאינו נוטה לימין ולשמאל, וזה זוכין על ידי אמונת חכמים, שהוא בחינת (דברים י"ז): "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" וכו', והעיקר להוציא מכל הלימודים שלומד משפטי הנהגות ישרות שידע איך להתנהג הן לעצמו ולהן לאחרים וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה העיקר בחיים הוא תמיד דרך הממוצע, לא לנטות יותר מדאי לא לימין ולא לשמאל, וכמבואר ברמב"ם (הלכות דיעות פרק א' הלכה ד') הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה, ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוון אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו וכו', עיין שם, ודרך ממוצע זה מקבלין על ידי אמונת חכמים, כי האדם בעצמו קשה לו לדעת מה נקרא דרך הממוצע, ותמיד נוטה לאחד מהדרכים הקיצונים, או להתלהב יותר מדאי ולהיות פרוש ומחמיר וכו', או להיפוך, להזניח עצמו, ולהתייאש לגמרי מלהיות איש כשר, ומניח עצמו ללכת בשרירות לבו, אבל הצדיקים וחכמים אמיתיים, מרוב קדושתם וחכמתם, ומגודל נסיון החיים שלהם, יודעין היטיב מה נקרא דרך הממוצע שבה יצליח האדם, והם יכולים להדריך האדם בדרך הישר והטוב, וללמד אותו איך להוציא משפטי הנהגות ישרות ולהתקרב אליו יתברך מכל מה שלומד, ולכן העיקר היא אמונת חכמים, שיבטל אדם את דעתו לפני צדיקים וחכמים אמיתיים, ולקבל כל אשר יאמרו כי הוא זה, ועל ידי זה יזכה להגיע אל מה שצריך להגיע בזה העולם, אשרי לו.

והנה חכמינו הקדושים אומרים (ספרי פרשת שופטים) על הפסוק (דברים י"ז) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפי' מראים בעיניך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל, שמע להם, עיין שם, והנה בוודאי ראוי להבין מה נקרא ימין ושמאל, ומה שייך לחכם וצדיק לומר לאדם על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין, שלכאורה נראה כהיפוך המציאות? אבל על פי דברי רבינו "ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי עבודת של תורה ותפילה, מצוות ומעשים טובים, נקראים ימין, ועבודת הפרנסה ושאר עסקי עולם הזה, נקראים שמאל, וכמו שכתוב (משלי ג') אורך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד, והנה יש בן אדם שיושב ולומד, אבל אין תורתו לשמה, ולימודו להתייהר ולקנטר, ועל אדם כזה אמרו חכמינו הקדושים (ויקרא רבה פ' א' ס' ט"ז) נבילה טובה הימנו (עי' ליקוטי מוהר"ן חלק א' ס' י"ב), ולאיש כזה, החכם והצדיק מראה לו שימין הוא שמאל, היינו מה שנדמה לו שהוא עוסק כל היום בתורה וזוכה לאורך ימים בימינה, הצדיק מראה לו שזה שמאל, וכוונתו באמת לעושר ולכבוד ולקנטר הבריות, ולאידך גיסא יש בן אדם שעובד קשה בעסקי פרנסתו, וטרוד וייגע כל היום בעסקיו המרובים, ויש לו רק קצת זמן ללמוד בכל יום, ומחמת זה נופל בדעתו מאד, וחושב, מה כבר שוה הלימוד המועט שלי, ואלו הצדיק מראה ששמאל הוא ימין, היינו מה שנדמה לו שהוא שמאל, ועוסק רק בעושר וכבוד ועסקי עולם הזה, זהו באמת ימין, כי המעט תורה שלו, חשוב ויקר מאד למעלה, ולפעמים הרבה יותר מן התלמיד חכם שיש לו הרחבת הדעת ונדמה לו שעומד כבר במדריגה גבוהה, כי אצל הקדוש ברוך הוא חשוב לב נשבר, וכמו שכתוב (תהלים נ"א) לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוזה, ודייקא בשעה שיש לו לב נשבר, ונדמה לו שהוא שמאל לגמרי, אז הצדיק מגלה לו שזהו עיקר הימין, ולכן העיקר היא אמונת חכמים, כי האדם לפי דעתו המשובשת, נדמה לו שימין הוא ימין ושמאל הוא שמאל, אבל הצדיק והחכם האמת מאיר עיניו להבין שמה שנדמה לו לימין הוא באמת שמאל, שאם חושב שכבר הגיע למדריגה עליונה, הוא עדיין רחוק בתכלית הריחוק, כי תכלית הידיעה אשר לא נדע (עי' ליקוטי מוהר"ן ס' כ"ד), ולהיפוך מה שנדמה לו לשמאל, הוא באמת ימין, כי על ידי לב נשבר הא באמת קרוב וסמוך אליו יתברך מאד, וזה נקרא ימין באמת.

וסיפר מוהרא"ש נ"י, שפעם נסע הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע לרבו החוזה מלובלין זי"ע על הימים הראשונים של פסח, אבל מחמת ריבוי גשמים וקילקול הדרך לא הגיע ללובלין, והוצרך לשבות בכפר קטן אצל איכר פשוט ולערוך את הסדר של פסח אצלו, ובליל הראשון היה בלב נשבר מאד, ובכה הרבה בכל משך הסדר, כי צייר בדעתו איך היה צריך לשבת עכשיו אצל שולחנו הטהור של רבו הקדוש

ולראות אורות נשגבות המתגלות בליל פסח, ובמקום זה הוא יושב אצל איכר פשוט שאינו יודע אפילו לומר עברי בהגדה, וכל מחשבתו למהר להגיע אל "שולחן ערוך" לאכול את הסעודה, ולכן היה שבור מאד בליל ראשון של פסח, וככה ערך את הסדר בלב נשבר ונדכה ובקטנות המוחין, ביום שלאחריו כבר התחיל לחזק את עצמו, שהלא למד מרבו שהכל מושגת בהשגחה פרטית, ואם מן השמים סיבבו שיהיה כאן על פסח, מן הסתם יש לו כאן מה לתקן, ולאט לאט הגיע לגדלות המוחין, ובהגיע ליל סדר השני כבר ערך את הסדר בשמחה ובמוחין קדושים, והרגיש בה טעם נפלא, וכך עבר יום השני של פסח, ובמוצאי החג המשיך את דרך נסיעתו לרבו, ובהגיעו לעיר ללובלין, קידם החוזה זי"ע לקבל פניו וליתן לו שלום, ושאל אותו בתמיה, דוד'ל, איפוא היית בליל ראשון של פסח? הסדר שלך האיר בכל העולמות! ורבי דוד הנ"ל ענה ואמר לרבו הקדוש, הרבי מסתמא מתכוון לליל שני של פסח, כי אז הייתי קצת במוחין דגדלות, וחזר ואמר לו החוזה זי"ע, לא, לא, אני מתכוון לליל ראשון, הסדר שלך עשה התעוררות בכל העולמות, והסביר לו רבו הקדוש, שלמעלה חשוב ויקר מאד לב נשבר, וכשערך את הסדר הראשון בלב נשבר ונדכא, זה עשה רושם גדול בכל העולמות, הרי מבורר דברי חכמינו הקדושים הנ"ל, אפילו אומר לך על ימין שמאל ועל שמאל ימין שמע לו, כי נדמה לו שבליל ראשון בוודאי היה הסדר בבחינת "שמאל", ורבו הקדוש הראה לו שדייקא אז היה "ימין", ומה שנדמה לו שהיה "ימין" בליל שני, הראה לו רבו שהיה "שמאל", והבן היטיב.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שהידיעה של ימין ושמאל שמקבלין על ידי אמונת חכמים, כוללת הרבה דברים מאד, כי יש בני אדם שבחרים לעצמם דרך של חומרות ופרישות, ומוסיפים בכל דבר סייגים וגדרים שלא מוסכם בשולחן ערוך ובפוסקים, ונדמה להם שזהו דרך ימין, ושהוא רצון השם יתברך, ובאמת הוא שמאל ודמיון בעלמא, כמו למשל אחד שדוחה זמן תפילה מחמת שנדמה לו שאין לו מוחין נקיים להתפלל, או אין לו גופו נקי להתפלל, וחושב שעדיין לא עשה הכנות כראוי, ודוחה את התפילה משעה לשעה, עד שעובר זמן תפילה לגמרי, וכן מפסיד תפלה בצבור, ושותה קפה ומעשן סיגריות, ונדמה לו שכל זה יעזור לו, ולבסוף אינו מועיל כלום, כי יש לו אותו המוחין כמו מקודם, וכן אותו גוף כמו מקודם, ולא פעל כלום בכל חומרותיו, והנה הצדיק האמת מראה לו שכל זה שמאל, כי תיכף ומיד שמגיע זמן תפילה צריכין להתפלל, עם איזה מוחין שיהיו, ואם צריך לצאת לנקביו יצא, ואם לא, יעמוד כך להתפלל תיכף (עי' שיחות הר"ן סי' ל'), כי כל המחשבות האלו הם שגיונות ודמיונות בעלמא, והם עצת היצר הרע למנוע את האדם מתפלה בזמנה ומתפילה

בצבור, ואם נדמה לו שהתפילה שלו הוא "שמאל" ואינה חשובה למעלה, הצדיק מראה לו שהוא "ימין", ודייקא על ידי שמקדים ומזדרז להתפלל עם הצבור זה חשוב מאד למעלה, כי הנה אל כביר ולא ימאס (איוב ל"ב), ומתי הוא עת רצון? בשעה שהצבור מתפללין (ברכות ה.).

וכן הוא בענין סדר דרך הלימוד, יש אחד שחושב שלימוד הוא רק עם הבנה גדולה ובעמקות המוחין, וזהו "ימין", אבל לגרום חומש ורש"י ומשניות וגמרא וכו', אינו חשוב כלום, ולכן בשעה שאין לו יישוב הדעת, אינו פותח ספר כלל, כי נדמה לו שהוא שמאל, והצדיק האמת מראה לו שאינו כן, רק אפילו בשעה שצר ומר לו מאד, והוא בקטנות המוחין, אם יפתח ספר ויגרום דף אחד דף בכל מקומות התורה, זה יאיר עליו אור התורה באמת, ויזכה סוף כל סוף להגיע אל הבנת התורה לעומקה (עי' שיחות הר"ן סי' ע"ו), הרי עשה לו משמאל ימין, ולכן העיקר בכל דבר הוא אמונת חכמים, ליבטל דעתו לגמרי בפני הצדיק האמת, ולקבל כל אשר יאמר כי הוא זה, אפילו שיאמר על ימין שמאל ועל שמאל ימין, ואז ילך לבטח דרכו להגיע אל תכליתו ותיקונו הנצחי, בזה ובכא לנצח, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב בפרשת השבוע (דברים ד') לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמור את מצות הוי"ה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם, ויש לדקדק מהו השתי פעמים שמוזכר בפסוק זה "אשר אנכי מצוה אתכם" הן בלא תוסיפו, והן בלא תגרעו, ובנוסף למה שמזהיר הפסוק "לשמור את מצות הוי"ה אלהיכם" שלכאורה כבר כולל הכל? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי משה רבינו מזהיר אותנו בפסוק זה על אמונת חכמים שהוא יסוד כל התורה כולה, ורק על ידי אמונת חכמים אנחנו יכולים להוציא משפטינו לאור, ולהוציא משפטי הנהגות ישרות מכל מה שאנחנו לומדים, שלא ניטה יותר מדאי לימין ולא יותר מדאי לשמאל, רק ניקח את דרך הממוצע ולעבוד את השם יתברך בכל דבר, שזהו לא תוסיפו על הדבר, היינו שלא נוסיף חומרות ופרישות יתירות שלא כתובים בתורה, כי די לנו מה שאסרה תורה, ואם תאמר איך נדע מהו רצונו יתברך ומה אין רצונו יתברך, כי לאדם נדמה תמיד מה שהוא מוסיף זה בוודאי "ימין", ועל זה אומר משה, "אשר אנכי מצוה אתכם", היינו על ידי אמונת חכמים שתצייתו לדבריי, על ידי זה תדעו איך לעבוד את השם יתברך כראוי, ומה שאתה חושב לימין זה באמת שמאל, וזהו ולא תגרעו ממנו, היינו שלא תיפלו בדעתכם ותתייאשו מעבודתכם מחמת שנדמה לכם שאתם ב"שמאל", ותרצו לגרוע חס

ושלום ממצוות התורה מחמת שאינכם יכולים לקיימם בשלימות, רק עליכם לשמור את מצות הוי"ה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם, היינו עוד הפעם אמונת חכמים, אפילו שיאמר על שמאל שהוא ימין, כי הצדיק מלמד האדם לקיים את מצות התורה כמו שהם, עם מוחין או בלי מוחין, לא לגרוע מהם כלל, וכמובא בבעל הטורים ולא' תגרעו' ממנו' לשמור' את' סופי תיבות בגימטריא תרי"ג, שלא יפחות מהם מחמת שום סיבה כלל, כי את כל זה מקבלים על ידי אמונת חכמים, שהאדם ישליך את דעתו ושכלו לגמרי, ויציית לדברי הצדיק האמת על ימין ועל שמאל, ואז יצליח בכל ענין ויחיה חיים טובים באמת, והשם יתברך יזכינו להגיע אל שלימות אמונת חכמים, ונזכה לעלות ולהתדבק בו יתברך בכל לבבינו ובכל נפשינו, עדי נזכה להכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת ואתחנן שבת נחמו ה'תשס"ד

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל בהסיפור מחיגר (מעשה ג') דף פ', עיין שם.

פתח מוהרא"ש נ"י ואמר, רביז"ל ממשיך לספר, ויהי היום והיה המלך חולה באותה מדינה שיושב בה הנכד של הזקן הנ"ל, ועסק בדאקטורים ולא היו יכולים לעשות רפואה, מחמת גודל החמימות שהיה שם באותה המדינה, לא היו מועילים הרפואות, כי מבואר בדברי רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ה'), שעיקר הרפואה בא על ידי אמונה, כי אמונה נותן כח בתוך העשבים והסמים שיועילו לרפואת האדם, ויש סובלי חלאים שסובלים רק מחמת נפילת האמונה, בבחינת (דברים כ"ה) מכות גדולות ונאמנות וחולאים רעים ונאמנים, נאמנים דייקא, כי הם באים על פגם אמונה, וגם עיקר הרפואה הוא על ידי התמוזגות היסודות, כי יש ד' יסודות, אש מים רוח עפר, וצריך למוזג אותם במוזג השובה כדי שיהיה לאדם רפואה, ועיקר ההתמוזגות בא על ידי אמונה, ובהתגברות אחד מן היסודות ביותר, האדם נעשה חולה חס ושלום, עיין שם כל זה בדברי רביז"ל, ומזה בא החום של החולה,

כי מתגבר אצלו כח האש, ולכן מחמת שבמדינה היתה חמימות גדולה, והיה מתגבר יסוד האש, לא היה יכול המלך להתרפאות.

וגזר המלך שישראל יתפללו בעדו, כי בן היה במשך כל הדורות, שידעו אומות העולם היטיב, שאצל עם ישראל שורה כח התפילה, ויש להם הכח לפעול פעולות בעולם כרצונם, ותמיד פנו אליהם בעת צרה שיתפללו בעדם, כי ידעו שהם קרובים וסמוכים אליו יתברך, וכמו שכתוב בפרשת השבוע (דברים ד') כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראינו אליו, ומסופר במדרש (דברים רבה פ' ב' ס"ו ט"ז) מעשה בספינה אחת שהיתה כולה של עובדי כוכבים, והיה בתוכה יהודי אחד, הגיעו לנס אחד אמרו לאותו יהודי פלוני, טול מעות ועלה לנס הזה וקח לנו משם מאומה, אמר להם, לא אכסנאי אני? מכיר אני להיכן אלך? אמרו ויש אכסנאי יהודי? בכל מקום שאתה הולך אלהיך עמך, הרי, אשר לו אלהים קרובים אליו, וכן מצינו אצל יונה הנביא (יונה א') ויקרב אליו רב החובל ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך אולי יתעשת האלהים לנו ולא נאבד, ואיתא שם במדרש (ילקוט שמעוני) אמר לו רב החובל, הרי אנו עומדין בין מוות לחיים ואתה נרדם וישן, מאי זה עם אתה? אמר להם עברי אנכי, אמרו לו והלא שמענו שאלהי העברים גדול, קום קרא אל אלהיך אולי יעשה לנו ככל פלאותיו, הרי תמיד היה מפורסם אצל אומות העולם את כח התפילה שיש לעם ישראל בכל עת.

אמר המלך שלנו, היינו המלך של השדים.

באשר שזה הנכד הנ"ל יש לו כח להשתמש עם הספר בקדושה ואינו משתמש בו, על בן נעשה לטובתו, כי כשיש לאדם כח להשתמש בקבלה מעשיות, והיה אפשר לו למחות השדים והרוחות רעות, ואף על פי כן סומך עצמו על אמונה ואינו משתמש בה, אזי הקטיגור נתהפך לסניגור, והסטרא אחרא בא לעזור לו בכל מה שצריך.

וצוה עלי להיות שם ענן כדי שיהיה להמלך רפואה מהרפואות שלקח כבר ומהרפואות שיקח עוד, והנכד הנ"ל לא ידע כלל מזה, ומחמת זה אני הייתי בכאן ענן (כל זה היה מספר הענן להשליח), כי מחמת שהרפואות תלוי בהתמזגות היסודות כנ"ל, ובמדינה הנ"ל היתה התגברות החמימות, לכן לא היה המלך יכול לקבל רפואה, ובפרט מחמת חסרון האמונה, הרי מתגברת יסוד האש וחמימות התאוות ביותר, ואי אפשר לקבל רפואה, ולכן עשו ענן על המדינה שיקרר

את האש הזאת, וכמו שמבואר בדברי רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ה' הנ"ל), שענן הוא ענין תיקון הברית, בחינת (בראשית ט') והיתה הקשת בענן וראיתה לזכור ברית עולם, ועל ידי זה נתקרר האש, והיה לו רפואה.

וזה הבן הנ"ל (היינו זה שלא היה לו כח ברנליו בתחלה), היה הולך אחריהם ושומע, והביאו אותו למלך, וצוה המלך שיקחו הכח ויחזירו להמלך הנ"ל, ותחזירו לו הכח, ואז חזר הבן של השדים הנ"ל, כנ"ל, ובא מיוסר מאד בלא כח, כי עינו אותו מאד שם, וחרה לו מאד על המכשף שעינה אותו כל כך, וצוה לבניו ומשפחתו שיהיו אורבים תמיד על המכשף הנ"ל, ויש בנייהם מדברים, והלכו והגידו להמכשף שישמר עצמו, כי הם אורבים עליו, ועשה המכשף תחבולות, וקרא עוד מכשפים שיודעים משפחות כדי לשמר מהם, וחרה מאד להבן הנ"ל ולמשפחתו על המדברים על שגלו סודו להמכשף, פעם אחת נודמן שהלכו יחד ממשפחה של הבן הנ"ל ומהמדברים על המשמר אצל המלך, והלכו בני המשפחה הנ"ל ועשו עליה על המדברים, וחרג המלך את המדברים, וחרה להמדברים הנשואים, והלכו ועשו מרידה בין כל המלכים, והיה בין השדים רעב וחולשות וחרב ודבר, ונעשה מלחמות בין כל המלכים, ועל ידי זה נעשה רעידת הארץ ונפלה הארץ כולה, כי אצל השדים והרוחות רעות כל הענין שלהם הוא ליצנות ומלשינות ומדברים, לעשות ליצנות מבני אדם ולהזיק אותם, ולהלשין אחד על השני ולדבר עליהם לשון הרע, ובדרך זה הם מזיקים לבני אדם רחמנא ליצלן, כי מיד שהם מכניסים ליצנות ומלשינות בין בני אדם הרי גורמים מחלקות קנאות ושנאות שהם חורבן העולם רחמנא ליצלן, ועל ידי זה יש גם כח למכשפים לשלוט בהם, כי מי שדבוק בו יתברך בדביקות אמיתית, ויודע שאין עוד מלבדו כלל, עליו לא יוכל לשלוט שום מכשף או שד או רוח רע, כי כח האמונה מסבב אותו כמו עיגול, ואינו נותן רשות לשום מחבל להתקרב אליו, וכמו שמובא בגמרא (חולין ז'): שרצתה אשה לעשות כשפים לרבי חנינא בן דוסא, ואמר "אין עוד מלבדו" ונתבטל הכישוף, אבל מיד שנפרץ העיגול של אמונה חס ושלום, אזי יש כח להם לשלוט בעולם, ולכן כאן שנעשה מדברים ומלשינים בין השדים בעצמם, זה גרם חורבן לעולם השוא שלהם, ונעשה רעידת הארץ ונפלה הארץ כולה.

ונשקה האילן כולו, ולא נשאר מהם כלל, ונעשו כלא היו, אמן, כי עם זה פתח רביז"ל את הסיפור הזה, "מעשה בחכם אחד קודם מותו, קרא את בניו ומשפחתו וצוה אותם להשקות אילנות וכו'", כי עיקר התכלית להשקות אילנות שהם נשמות

ישראל, וכמו שכתוב (דברים כ') כי האדם עץ השדה וגו', ולהביא להם את מעייני התורה הקדושה, בבחינת (משלי ה') יפוצו מעיינותיך חוצה, חוצה דייקא, שצריכין להשקות לאלו שבחוץ את מימי התורה (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' י"ד), כי אין מים אלא תורה (בבא קמא פ"ב.), ואזי האילן נתגדל בתכלית ההידור והיופי, ומוציא ענפים ועלון ופירות, וכולם נהנים ממנה, ולכן אם היה האילן הקדוש נשקה כראוי, בוודאי היה לה כח לבלות את כל השדין ורוחות רעות לגמרי, והיתה תיקון העולם, אבל השדים תמיד חופרים סביב האילן שלא יגיע אליו המים, שזהו כלליות הליצנות והמלשינות והמחלוקת שגורמים בעולם, שעל ידי זה לא יכולים להשקות האילן כראוי, כי כל אחד עסוק במחלוקת של הבל עם השני, ושוכח לגמרי שבינתיים עוברים הימים והשנים בהבל וריק, ואינו זוכה לרכוש לעצמו תורה ותפילה ומצוות ומעשים טובים, שהיה לו לקרן נצחי לעד ולעולמי עולמים, ועל זה הצדיקים טורחים ומייגעים כל ימי חייהם, לגלות ולפרסם האמונה הקדושה בעולם, ולהזכיר הבריות על תכליתם הנצחי, ואז השדים והקליפות נעשים עפוקים עם מחלוקת ומריבות שבינם לבין עצמם, ויש כח להמים שהם החידושי תורה של הצדיקים להגיע לכל נשמות ישראל ולהשקות אותם כראוי, ומתבטלים כל הקליפות לגמרי, והשם יתברך יזכינו להגיע לכל זה ולראות בהקמת מלכות שמים והרמת קרן ישראל במהרה בימינו אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת ואתחנן שבת נחמו ה'תשס"ד

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעווין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ח' מהתוכחה של הצדיק האמת, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על נקודה אחת שבתורה זו של רביז"ל), אף על פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומוטל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו, כשרואה בו שאינו מתנהג כשורה, כמו שכתוב (ויקרא

י"ט): "הוכח תוכיח את עמיתך", אף על פי כן לאו כל אדם ראוי להוכיח, כמו שאמר רבי עקיבא (ערכין טו:): 'תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח'. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל שכן בדור הזה של עכשיו, כי כשהמוכיח אינו ראוי להוכיח, אזי לא די שאינו מועיל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשמות השומעים תוכחתו, כי על ידי תוכחתו הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכיחם, כמו כשמונח איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזיזין אותו הדבר, אין מרגישין הריח רע, אבל כשמתחילין להזיז אותו הדבר, אזי מעוררין הריח רע; כמו כן על ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח, על ידי זה מזיזין ומעוררין הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שמוכיחם, ועל כן הוא מבאיש ריחם, ועל ידי זה הוא מחליש את הנשמות שלהם וכו', אבל כשהמוכיח ראוי להוכיח, אזי אדרבא, הוא מוסיף ונותן ריח טוב בהנשמות על ידי תוכחתו, כי התוכחה צריכה להיות בבחינת התוכחה של משה, שהוכיח את ישראל על מעשה העגל, שעל ידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב, בבחינת (שיר השירים א): "נרדף נתן ריחו", הנאמר על מעשה העגל, עזב לא נאמר, אלא נתן, כמו שפירש רש"י שם, וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה בגמרא (שבת פח:), כי על ידי תוכחה של משה על מעשה העגל הוסיף ונתן בהם ריח טוב וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה הענין של תוכחה הוא בודאי דבר גדול מאד, כי מי שיש לו הרגשה בנשמות ישראל, ואיך שהם לגמרי רחוקים מעוון, בוודאי כואב לו מאד כשרואה אחד עובר על מצוות התורה, ורוצה לעזור לו בכל אופן לחזור בתשובה, אבל אם אינו יודע איך לומר תוכחה, ואינו בקי מאד בענין זה, יותר טוב לשתוק ולא לומר כלום, כי הוא עלול להזיק יותר ממה שיתקן, וכמו הדוגמא הנ"ל שנותן רביז"ל, שאם מונח כלי עם דבר של ריח רע, כל זמן שאין מזיזין אותו, אין הריח כל כך חזק, אבל מיד שמזיזין אותו, מתחיל לצאת ריח רע עד שלא יכולים לעמוד בכל המקום, וכן הוא בנשמות ישראל, אם האדם חוטא חס ושלום, עושה כתם על נשמתו ובודאי עושה ריח רע לעצמו, אבל כל זמן שמונח כך ואין מזיזין אותו אין הריח נודף למרחוק, אבל תיכף ומיד שמתחיל להזיז אותו, ומוכיחין אותו, "איך עשית דבר כזה?! הלא תישרף בגיהנום ותקבל עונש זה וזה", הרי גורמין לו חלישות הדעת וחלישות הנשמה, כי עושה לעצמו חשבון, "הרי ממילא אין לי תקנה והנני כבר אבוד, ומה יועיל לי תשובה?" ואז הולך בתאוות לבו ומתרחק לגמרי, וכל זה נגרם על ידי המוכיח שאינו הגון, שהבאיש את ריחו, ובמקום להכניס בו ריח טוב ולחזק אותו, הכניס בו ריח רע והחליש נשמתו לגמרי, ולכן

עיקר התוכחה של המוכיח ההגון צריך להיות בדרך תוכחתו של משה רבינו, שאפילו אחר הטא העגל שעשו מה שעשו, שהיה כלול מעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, בא משה רבינו ושבר לפניהם את הלוחות, ואמר להם "עדיין חביבותא הוא גבן", עדיין הקדוש ברוך הוא אוהב אתכם (שבת פ"ח:), וכששמעו זאת, כולם חזרו בתשובה, כי ראו את עוצם הרחמנות של הקדוש ברוך הוא, שאפילו אחר שפגמו כל כך, עדיין יש להם תקוה לחזור אליו יתברך, וזה היה הענין של שבירת הלוחות לפניהם, כי אמרו חכמינו הקדושים (עירובין ג"ה). אלמלא לא נשתברו הלוחות לא נשתכחה תורה מישראל, נמצא ששבירת הלוחות גרם מדת השכחה, וזה היה כוונתו של משה, שעל ידי שבירת הלוחות יהיו יכולים לשכוח את עוצם פגמם, ויהיה להם כח להתחיל מחדש ולחזור בתשובה באמת, ולכן על תוכחתו של משה רבינו נאמר (שיר השירים א') נרדי נתן ריחו, ואמרו חכמינו הקדושים (שם) הסריח לא נאמר אלא נתן, שמשא רבינו הכנים בהם ריח טוב על ידי תוכחתו, וגרם לכולם לחזור בתשובה, אבל מי שאינו אוהב במדריגה זאת להוכיח בדרך של אהבה וחיון, יותר טוב לא להוכיח כלל, כי יקלקל הרבה יותר ממה שיתקן, והבעל שם טוב הקדוש ז"ע היה מאד מתנגד לאלו המוכיחים שהסתובבו מעיר לעיר לומר דרשות של מוסר ולהחליש דעת בני אדם, והיה קורא אותם "הנחשים השרפים" (במדבר כ"א, עיין שם בסה"ק תולדות יעקב יוסף בשם רבו הבעל שם הקדוש ז"ע) ששורפים את העם בארם שבפיהם, והיה אומר להם, האם אתם יודעים מה שעובר על בני אדם, עניות ודחקות וצרות ויסורין, שזה מה שגורם להם לחטוא, איך תמלא לבכם להוכיח אותם בדרך זו, כי מה תועיל לומר לאדם שישרף בגיהנום באש שחורה ובאש לבנה וכו', הלא צריכין לחזק אותו באמונה, ולהראות את יופי התורה והמצוות, ואז ממילא לא יחטוא וישוב בתשובה על מה שעשה, ולכן ענין של תוכחה הוא אחריות גדול מאד, ולא יעסוק בזה אלא מי שראוי להוכיח.

ואמר מוהרא"ש ג"י, שראוי להבין למה דייקא התנא הגדול רבי עקיבא, אמר מאמר זה "תמה אני אם יש ברור הזה מי שראוי להוכיח", ולא תנא אחר? אבל זה מובן על פי מה שאמרו חכמינו הקדושים (אבות דרבי נתן פרק ו') ארבעים שנה היה רבי עקיבא עם הארץ, ובאותו שנים היה אומר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור (עי' פסחים מ"ט:), ואחר כך חזר בתשובה ולמד תורה ונעשה התנא הגדול רבי עקיבא, והיה לו עשרים וארבע אלף תלמידים, הרי מקודם היה בחושך גדול וידע היטיב מה שעובר על בני אדם בזה העולם, ולכן היה מכיר היטיב איך שאסור להוכיח אותם בדרך בזיון ולהחליש דעתם, רק העיקר לחזק אותם לתורה ולאמונה, ואז ממילא יחזרו בתשובה.

ועל פי זה מובן גם דברי חכמינו הקדושים, שבשעה שהיה רבי עקיבא קורא שיר השירים בשבת קודש היו עיניו זולגות דמעות וכו' (עי' טורי זהב אורח חיים סי' רפ"ח סעיף ב' שלמדו הפוסקים מזה שמי שיש לו תענוג מבכייה בשבת מותר לו לבכות, עיין שם), ולכאורה למה דייקא אצל התנא רבי עקיבא מצינו דבר זה? אבל על פי הנ"ל מובן מאד, כי דייקא רבי עקיבא השיג את עוצם מעלת שיר השירים שהוא שיר של אהבה וחשק בין נשמות ישראל לאביהם שבשמים, שאפילו בכל מה שעבר עליהם בגלות, ושנפלו ושנכשלו במה שנפלו ונכשלו, עדיין האהבה שלהם חזקה בהשם יתברך, בבחינת (שיר השירים א') נרדי נתן ריחו הנ"ל, כי הוא ידע את עוצם מעלת הבעל תשובה, ואיך יכולים להפוך החושך לאור ממש, ולכן אמר רבי עקיבא (ידים פרק ג') אין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל השירים קודש, ושיר השירים קודש קדשים, ומסביר רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' רמ"ג) כי הנה מצינו ששלמה המלך עליו השלום, חבר שלשה ספרים, משלי, קהלת ושיר השירים, ובאמת משלי וקהלת הם כולם מלאים מוסר ויראת שמים מאד, ומצינו בהם תיבות קדושה וטהרה כמה פעמים, אבל בשיר השירים אינו נמצא תיבות קדושה וטהרה כלל, וזה מחמת גודל עוצם קדושתו אינם רואים שם שום קדושה, וכן הוא אצל הצדיקים הגדולים במעלה מאד, שלא רואים אצלם שום דבר כלל, ונדמה לבני אדם שהם אנשים פשוטים ממש, וכמו שפעם אמר רביז"ל על עצמו, שמי שמכיר אותי יעיד עלי שאין בי שום תנועה של "גוטיר איד" (רבי מפורסם) כלל, כי הצדיקים הגדולים הנכללים לגמרי בו יתברך, אין לבני אדם שום השגה בהם כלל, אבל דייקא הם יודעים איך להוכיח בני אדם בתוכחה של אהבה ולהחזיר אותם בתשובה באמת, כי מחמת שאין להם שום נגיעה עצמית, וכל כוונתם הוא רק לעזור לנשמות ישראל, לכן יכולים להוכיח אותם בדרך אהבה, ולהדריך אותם בדרך האמת, וללמד אותם מה שטוב להם לעולם הבא לנצח נצחים, והם מעוררים אותם שכל פסוק חומש ורש"י שילמדו, וכן כל פרק משניות שירכשו לעצמם, זה חלקם לעד ולעולמי עולמים, ולכן למה לאדם להיות בטלן לבזבז את ימיו בהבל וריק, יותר טוב לסגל לעצמו תורה ותפילה ומצוות ומעשים טובים ועל זה לא יתחרט לעולם, ולכן אשרי הזוכה להיות מקורב לצדיקים כאלו שיודעים איך להוכיח נשמות ישראל, ואיך להכניס בהם חשק ואהבה להתקרב אל השם יתברך וללמוד תורתו הקדושה, ולקיים מצוותיו, כי בזה יהיה בטוח שיזכה לאחרית ותקוה טובה בזה ובבא לנצח, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה מצינו בפרשת השבוע את מצות הפרשת ערי מקלט, וכמו שכתוב (דברים ד') אז יבדיל שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש, לנוס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת והוא לא שונא לו מתמול שלשום ונס אל אחת מן הערים האל

וחי, ויש להבין איך בא פרשה זאת של ערי מקלט אחר דברי תוכחתו של משה רבינו, היינו בין פרשת כי תוליד בנים וגו' שהם דברי תוכחה, ולפני פרשת אנכי הוי"ה אלהיך וגו', שהם עשרת הדיברות וקבלת התורה בלוחות שניות? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי ענן הפרשת ערי מקלט על ידי משה רבינו עליו השלום, הוא חלק מן התוכחה האמיתית שלו, שהוא בדרך של אהבה ורחמנות, לחזק נשמות ישראל ולעורר אותם בתשובה, ולכן אפילו מי שהרג נפש, שהוא לכאורה העוון היותר חמור, אף על פי שהוא בשוגג, יהיה לו מקום לנום ולברוח ולהציל את נפשו, כי באמת בכל עוון שהאדם עושה, יש בחינה של הורג נפש בשגגה, כי הרי הורג את נפשו ומנתק אותה מחיותה העליונה, ולכן הראה להם משה רבינו שיש מקום של מנום ותקוה לברוח אליה, והוא התורה הקדושה, שהוא ענין סמיכות עשרת הדברות, שהוא קבלת לוחות שניות, להפרשת ערי מקלט, וכמו שכתוב (דברים ד') את בצר במדבר בארץ המישור לראובני ואת ראמות בגלעד לגדי ואת גולן בבשן למנשי, וזאת התורה אשר שם משה וגו', היינו שגם התורה הקדושה היא מהערי מקלט, שאף על פי שעשו נשמות ישראל מה שעשו בחטא העגל, שהיה כלול מג' חטאים הנ"ל, והוא כמו הורג נפש בשגגה, אף על פי כן חזר וניתן להם התורה עוד הפעם, והיה להם מקום לברוח אליה ולהינצל מגואל הדם שרצה לכלות אותם לגמרי, שהוא הס"מ וכת דיליה, ולכן הערי מקלט היו שש דייקא, שלש בארץ ישראל ושלוש בעבר הירדן, כנגד התורה הקדושה, שהיא בחינת וי"ו (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' א'), כי תורה שבכתב היינו הלוחות היו ארכן וי"ו ורחבן וי"ו, ותורה שבעל פה הם ששה סדרי משנה, שמאד מסוגלים לרפאות את הנשמה מכל תחלואיה ולרחוץ אותה מכל כתמיה, נמצא שמוכן מאד את הקשר וההמשך של פרשת ערי מקלט לתוכחת משה רבינו וקבלת התורה, כי זה היה חלק מתוכחתו האמיתי, לעורר נשמות ישראל בתשובה ולהוריד להם התורה הקדושה עוד פעם שיזכה בה לחיי עולם הבא.

והנה על פי זה גם מובן מאד את דברי המדרש כאן (דברים רבה פ' ב' סי' כ"ח), מה ראה משה ליתן נפשו על ערי מקלט? אמר רבי לוי, מי שאכל את התבשיל הוא יודע טעמו, כיצד כשהרג משה את המצרי, יצא ביום השני ומצא לדתן ולאבירם מריבין זה עם זה, שנא' (שמות ב') ויצא ביום השני וגו', רבי איבו אמר, זה דתן התחיל מבזה אותו, אמר לו, הלהרגני אתה אומר, כיון ששמע פרעה כך אמר כמה דברים שמעתי ושתקתי, כיון שהגיע על שפיכת דמים תפסו אותו, והיאך ברח מלפני פרעה דכתיב (ש) ויברח משה מפני פרעה וכו', עיין שם, היינו שהמדרש מלמד אותנו למה משה רבינו היה ראוי ביותר לגלות פרשת ערי מקלט, ולמה מסר נפשו

להפריש השלש ערים שבעבר הירדן, אף על פי שלא קלטו עד שנכנסו לארץ, והוא מחמת שידע ביותר את השיבות ערי מקלט, שיהיה לאדם מקום איפוא לברוח מגואל הדם, שהרי הוא בעצמו היה נרדף מפני פרעה בשעה שרצה להציל את דתן מיד המצרי והרג אותו, וראה וטעם את התבשיל הזה, איך אדם מוסר נפשו בעד אחיו מישראל, ואחר כך ההוא בעצמו מתהפך עליו וקרא אותו רוצח ומוסר אותו לפרעה, והוצרך לברוח, אבל זהו דרכו של המנהיג האמיתי שהוא המוכיח ההגון, שעושה הכל בלי שום נגיעה עצמית, והוא מוכן למסור נפשו בכל עת בשביל נשמות ישראל, אף על פי שמקבל אחר כך מהם רעה, ולכן דברי תוכחתו מתקבלים בלבות ישראל ועושים פעולה לטובה, כי כל כוונתו הוא רק לעזור להם ולהציל את נפשם, ולכן מי שאכל את התבשיל, שנתנסה בדבר זה לברוח מפני פרעה על שהציל נפש מישראל, הוא יודע טעמו, איך ללמד לנשמות ישראל בכל הדורות להציל נפשם מיד גואל הדם, שהוא הם"מ וכת דיליה, אפילו אם הרגו נפש בשגגה חם ושלום, ולא ריחמו על נפשם לשמור אותו מחטא ועוון, אף על פי כן יש להם תקוה טובה לברוח אל ערי מקלט שהוא התורה הקדושה ולהציל נפשם מני שחת, וזה היה גם מדריגת התנא הקדוש רבי עקיבא, שמחמת שטעם את התבשיל, והוא בעצמו היה בתחילה רחוק מן התורה, על ידי זה ידע טעמו, איך להוכיח נשמות ישראל בתוכחת אהבה ולקרבת אל השם יתברך ואל התורה הקדושה, והשם יתברך יזכינו להיות מקורבים אל צדיקים אמיתיים שיוכיחו אותנו בדרך התורה, ונזכה לראות בבנין בית המקדש ובנחמת ציון וירושלים במהרה בימינו אמן.

